Natalia IVASÎŞEN
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

CONTINUITATE ŞI RUPTURĂ ÎN CRITICA LITERARĂ: CONTEXT EPISTEMIC

Continuity and rupture in the literary criticism: epistemic context

Abstract: Following the changes arisen in postmodernist literary criticism from the perspective of the concepts of *continuity* and *rupture*, we came to the conclusion that the recalibration of critical discourse is conditioned by the *epistemic context* of the transition from the linear model of knowledge to the non-linear, by *the change of the modernist literary paradigm* to the postmodernist and the *inner laws* of the gender. The article describes the epistemic context of the mid-twentieth century, highlighting the imperative of replacing binary systems with ternary systems, as the exclusive stake on *continuity* or on *rupture* leads to the exhaustion of the deterministic model and, consequently, to its substitution with a constructive model based on recognition of the third party included. The integrating virtues of the nonlinear model are tinted by the collaboration of the elements of *continuity* and *rupture* in various fields of knowledge, such as *quantum physics* (nonlinear dynamics, the principle of indeterminacy, Mandelbrot's theory of fractals, theory of gravitational waves, theory of collapse of the waves, Pauli's principle of exclusion), *„new” mathematics* (fuzzy sets), *philosophy* (discontinuity, rhizome, deconstruction) etc. In literature, *continuity-rupture* binomial leads to the valorization of the quantum world imaginary, relying on carnival, irony, ludic, self-referentiality and so on.

Key words: continuity, rupture, linear model, non-linear model, third-party included, literary criticism.

Rezumat: Urmărind mutațiile survenite în critica literară postmodernistă prin prisma conceptelor de *continuitate* şi *ruptură*, am stabilit că recalibrarea discursului critic este condiționată de *contextul epistemic* al tranziției de la modelul linear de cunoaştere la cel nonlinear, de *schimbarea paradigmei literare* moderniste cu cea postmodernistă şi de *legitățile interne* ale genului. Articolul descrie contextul epistemic de la mijlocul secolului al XX-lea, evidențiind imperativul înlocuirii sistemelor binare cu cele ternare, or miza exclusivă pe *continuitate* sau pe *ruptură* conduce la epuizarea modelului determinist şi, în consecință, la substituirea acestuia cu un model constructiv, bazat pe recunoaşterea terțiului inclus. Virtuțile integratoare ale modelului nonlinear sunt nuanțate prin conlucrarea elementelor de *continuitate* şi *ruptură* în diverse domenii ale cunoaşterii, precum *fizica cuantică* (dinamica neliniară, principiul indeterminării, teoria fractaliilor a lui Mandelbrot, teoria undelor gravitaționale, teoria colapsului de unde, principiul excluziunii al lui Pauli),

BDD-A27862 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

„noua" matematică (mulțimile fuzzy), *filozofia* (discontinuitatea, rizomul, deconstrucția) etc. În literatură, binomul *continuitate-ruptură* conduce la valorificarea imaginarului lumii cuantice, mizându-se pe carnavalesc, ironie, ludic, autoreferențialitate ş.a.

Cuvinte-cheie: *c*ontinuitate, ruptură, model linear, model nonlinear, terțiul inclus, critica literară.

Angajarea conceptelor de *continuitate* şi *ruptură* într-o discuție privind *critica literară* nu este deloc întâmplătoare şi se datorează sensului pe care-l aduce relația în stabilirea condiției criticii literare în *postmodernism*. În mod evident, acest sens derivă din resemantizarea *timpului* care s-a produs aproape simultan în ştiință, filozofie şi artă, anunțând schimbări importante pentru felul în care se va face literatură şi critică începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. În acest moment de criză, caracterizat prin epuizarea resurselor modernității (care agonizează îndelung în colapsul celor două forme de totalitarism), se renegociază raporturile dintre om şi realitatea fizică, or universul nu i se mai înfățişează acestuia într-o formă deterministă, ci ca o colecție de probabilități sau potențialități.

Astfel, conceptele de *continuitate* şi *ruptură*, cunoscute mai cu seamă ca derivate ale unor cupluri corelative încetățenite (vechi vs nou, tradiție vs inovație, antic vs modern (cearta dintre antici şi moderni), clasic vs modern, canonic vs noncanonic, izolaționism vs sincronism, naționalism vs cosmopolitism, conservatorism vs liberalism, etnicism vs estetism, autohtonism (xenofobie) vs alogenie (xenofilie), etnocrație vs democrație, fidelitate vs rebeliune, recuperare vs originalitate ş.a., se impun în câmpul dezbaterilor, pentru a face distincția dintre două modele conceptuale ce au dominat istoria gândirii: unul axat pe linearitatea şi altul pe nonlinearitatea sistemelor de referință. De remarcat, că aceste modele se diferențiază mai cu seamă datorită abordării distincte a relației dintre continuitate şi ruptură, în calitatea sa de structură temporală. Dacă modelul linear tratează relația prin „disjuncția exclusivă a elementelor contradictorii, absolutism şi invariante universale" [1, p. 17], atunci modelul nonlinear valorifică semele dialectice ale relației, subliniind că evoluția se poate produce nu prin depăşirea unui cadru vechi printr-o formulă nouă, ci prin regândirea vechiului. Aşadar, contextul epistemic al tranziției se bazează, după cum remarcă cercetătoarea Nina Ivanciu, pe conflictul dintre două tendințe: „una de menținere a modelului analitico-referențial" şi „alta de distrugere a respectivei autorități" [1, p. 17]. Analizând cele două tendințe conflictuale, Nina Ivanciu ajunge la concluzia că „activitatea de cunoaştere este una procesuală şi nu statică, fragmentară şi nu exhaustivă, provizorie şi nu definitivă, ipotetică şi nu categorică, relativă şi nicidecum absolută, discursul nu mai poate fi considerat drept o reprezentare, ci o elaborare continuă de *relaționări în devenire*" [1, p. 19]. Deplasarea accentelor de pe *reprezentare* pe *relaționări în devenire* se înscrie într-un amplu proces de recalibrare a instrumentarului. În dezacord cu viziunea statică, absolută şi definitivă asupra cunoaşterii, propusă de paradigma analitico-referențială (în ştiința şi filozofia

BDD-A27862 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

secolului al XX-lea, analitico-referențialitatea se manifestă prin atomism logic, neopozitivism, structuralism saussurian, fenomenologie, teoria gramaticii generative ș.a.), noile direcții vor restructura gândirea clasică prin validarea terțiului inclus.

Amploarea reconstrucției conceptuale poate fi desprinsă din multiplele sisteme de gândire puse în aplicare chiar de la începutul secolului. „Îmblânzirea infinitului" se anunță prin realizările fizicii, or resemnificarea presupozițiilor ontologice de bază ale domeniului (*determinismul, cauzalitatea, spațiul, timpul, actualul, posibilul, identitatea*) a jucat un rol crucial în trecerea de la continuitate la discontinuitate şi, în consecință, la edificarea unui nou model de sistematizare şi înțelegere a lumii. Teoria relativității (elaborată de Albert Einstein) şi mecanica cuantică (elaborată şi dezvoltată de o serie de savanți, printre care Niels Bohr, Werner Heisenberg, Albert Einstein, Erwin Schrödinger, Wolfgang Pauli, Pascual Jordan, Max Born, Paul Dirac, Louis de Broglie, Hugh Everett ș.a.) legitimează dreptul omului de a-şi gândi existența într-o „realitate potențială": „Formulele matematice nu vor mai descrie evenimentele obiective, ci probabilitățile producerii anumitor evenimente. Nu fenomenul însuşi, ci posibilitatea lui – „potentia", dacă dorim să folosim acest concept al filozofiei lui Aristotel – este supusă legilor stricte ale naturii" [2, p. 22-23]. Werner Heisenberg insistă, prin această afirmație, dar şi prin demonstrația ce-i urmează, că mecanica cuantică se clădeşte pe schelele fizicii clasice, ale cărei fundamente sunt puse „într-o altă lumină", una a probabilității şi posibilității. „Ştiința secolului" urmăreşte relațiile de incertitudine şi complementaritate, generând o serie de interpretări: principiul incertitudinii al lui Heisenberg, teoria sistemelor complexe (cunoscută şi sub denumirea de teoria haosului), dinamica neliniară, teoria fractaliilor a lui Mandelbrot, teoria undelor gravitaționale, teoria colapsului de unde, principiul excluziunii al lui Pauli ș.a. În timp, aceste interpretări au furnizat un instrumentar solid, capabil să se extindă dincolo de frontierele fizicii, susținând astfel ruptura față de logica clasică: *spațiul-timp, sistem complex, incertitudine, discontinuitate* ș.a. Deloc întâmplător, şi în alte sfere ale ştiinței se lansează teorii şi concepte „revoluționare", ce consolidează platforma teoretică a noii paradigme ştiințifice: teoria *revoluțiilor ştiințifice* [3] a lui Thomas S. Kuhn (1962), teoria *mulțimilor fuzzy* [4] a lui Lotfi Zadeh (1965), conceptul de *hipertext* [5] lansat de Ted Nelson în 1965 ș.a.

În *Ştiința, sensul şi evoluția*, Basarab Nicolescu constată că putem vorbi, în aceste condiții, de o nouă formă de imaginar, care este „rodul confruntării între două niveluri diferite de Realitate: nivelul microscopic (situat în propria noastră scară) şi nivelul cuantic" [6, p. 108]. La nivel cuantic, discontinuitatea este cea care coordonează datele sistemului, transformându-l într-un sistem dinamic: „Imaginarul lumii cuantice deschide un spațiu fabulos de libertate, de comprehensiune, de dialog, de unde rațiunea nu e exclusă, ci dimpotrivă, ea este aceea care îndrumă paşii celui ce caută adevărul. E drept, e vorba de o rațiune nonstatică, evolutivă, descoperindu-şi propriile paliere în dialogul continuu cu Natura" [6, p. 116]. Rațiunii statice, aflată în centrul „scenariilor" de legitimare timp de aproape trei secole, i se opune rațiunea nonstatică, ce deschide

BDD-A27862 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

calea către adevărul de „peste granițe”, or pentru știința postmodernă, contradicția devine „însăşi forța argumentării” [7, p. 38]. Interesantă, în context, ni se pare aprecierea pe care o dă filozoful francez Jean-François Lyotard științei postmoderne ca cercetare a instabilității: „Interesându-se de indecidabile, de limitele preciziei controlului, de cuante, de conflictele cu informația incompletă, de «fracta», de catastrofe, de paradoxuri pragmatice, știința postmodernă face teoria propriei sale evoluții discontinue, catastrofice, nerectificabile, paradoxale” [8, p. 101].

La un alt palier, filozofia deconstruieşte „marile povestiri” metafizic-istoriste, printr-un elogiu adus diferenței. În miezul schimbărilor de paradigmă, se află teoriile postructuraliste, pentru care modelul de legitimare este cel al diferenței ca paralogie, punând accentul pe contradicție, dezacord, incertitudine. Teoriile poststructuraliste ale lui Michel Foucault, Roland Barthes, deconstrucția lui Jacques Derrida vor marca contextul epistemic al lansării postmodernismului, alături de fenomenologie, marxism şi psihanaliză.

În *Cuvintele şi lucrurile* (1966), Michel Foucault, unul dintre cei mai importanți, dar şi controversați gânditori francezi, stabileşte „un sens deplin – istoric, biologic, psihologic, antropologic, teoretic şi practic, personal şi impersonal” al *diferenței* [9, p. 37]. Filozoful atrage atenția asupra „mutației epistemologice a istoriei” [10, p. 17], delimitând istoria ordinii lui Acelaşi de istoria nebuniei Celuilalt [11, p. 50]. E vorba, de fapt, de două modele distincte de cunoaştere şi analiză a evenimentelor: unul linear, axat pe ideea de ordine, şi altul genealogic, angajat să localizeze „singularitatea evenimentelor, în afara oricărei finalități monotone”. Genealogia, continuă autorul, mai înseamnă a vedea aceste evenimente „acolo unde te aştepți mai puțin şi în tot ce e trecător, pentru a nu avea un punct de referință în istorie – sentimentele, dragostea, conştiința, instinctele; a le semnala revenirea, nu pentru a trasa o curbă lentă a unei evoluții, ci pentru a regăsi diferitele scene pe care au jucat roluri diferite; a defini chiar locul absenței lor, momentul în care ele nu s-au produs” (trad. n. – *N.I.*) [12, p. 136]. În *Arheologia cunoaşterii* (1969), autorul pledează pentru „o istorie care nu ar fi scandare, ci devenire; care nu ar fi joc de relații, ci dinamism intern; care nu ar fi sistem, ci travaliu anevoios al libertății; care nu ar fi formă, ci efort neîncetat al unei conştiințe ce se reia pe sine însăşi, încercând să se surprindă până la temelia condițiilor sale: o istorie care ar fi în acelaşi timp răbdare infinită şi vivacitate a unei mişcări ce sfârşeşte prin a spulbera toate limitările” [10, p. 19]. Se distinge astfel continuitatea statică, ce nu promovează schimbarea, ci permanența de o continuitate dinamică, ce mizează pe o metamorfoză, singura constantă fiind cea a unei discontinuități înțelese drept schimbare continuă, drept continuitate în mişcare. Într-o recenzie la romanul *Ouverture* (1966) de Jean Thibaudeau, Michel Foucault observa că discontinuitatea lucrurilor văzute ca fragmente repetate este substituită de continuitatea unui subiect pe care prezentul său îl revarsă în afara lui, însă care circulă lin în propriul univers dispersat [13, p. 505].

Culegerea de eseuri *Scriitură şi diferență*, publicată de Jacques Derrida în 1967 poate fi considerată o pledoarie pentru scriitura ca joc al diferențelor. Cartea propune

BDD-A27862 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

o deconstrucție a metafizicii în sensul de filozofie a prezenței, construindu-şi demersul ca replică la adresa teoriilor lui Heidegger, Husserl şi Saussure. Se operează, aşadar, cu distincția dintre *structura centrată*, ce ilustrează „coerența însăşi" [13, p. 376] şi *structura de(s)centrată*, înțeleasă drept „rupere de sine însuşi a identicului, ieşire a lui în afară, punere a lui Acelaşi drept Altul, ca diferență" [13, p. 390-391]. Elocvente sunt cele două interpetări ale structurii, semnului şi jocului: „Una încearcă să descifreze, visează să descifreze un adevăr ori o origine care scapă jocului şi ordinii semnului şi trăieşte ca pe un fel de exil necesitatea interpretării. Cealaltă, care nu mai este întoarsă cu fața către origine, afirmă jocul şi încearcă să treacă dincolo de om şi de umanism, numele omului fiind numele acelei ființe care, de-a lungul istoriei metafizicii sau ontoteologiei, adică de-a lungul întregii sale istorii, nu a încetat să viseze la prezența plină, la temeiul liniştitor, la originea şi la sfârşitul jocului" [13, p. 391].

În *Diferență şi repetiție* (1968), Gilles Deleuze propune o viziune dinamică şi decentrată asupra cunoaşterii, antrenând conceptele de *repetiție complexă* şi *diferență pură*. Deleuze gândeşte diferența „în ea însăşi", iar „raportul diferitului cu diferitul, independent de formele reprezentării care le readuc la Acelaşi şi le trec prin negativ" [14, p. 8]. Pentru ca diferența să-şi divulge structurile adânci, e nevoie ca simulacrele să răstoarne lumea reprezentării, introducând un soi de gândire fără imagine. Ulterior, această viziune este completată cu alte concepte cum ar fi *corpul fără organe*, *deteritorializarea*, *rizomul* ş.a. Ultimul concept, lansat în 1976 în volumul omonim, apoi reluat în volumul *Mii de platouri* (1980), face epocă în epistemologia contemporană, ilustrând un model de cunoaştere nonierarhică, opus modelului arborescent, organizat după principiile logicii binare. Rizomul reprezintă, aşa cum se menționează în *Repertoarul de termeni postmoderni*, „mai multe puncte de abordare şi interpretare a datelor, un fel de configurație mobilă a unui sistem" [15]. Legitimarea unui astfel de model se face, la sugestia lui Gilles Deleuze şi Félix Guattari, în baza a 6 principii: principiile de conexiune şi de eterogenitate; principiul mulțimii; principiul rupturii asemnificante; principiile de cartografiere şi al decalcomaniei. Fără a diminua importanța vreunui principiu, vom insista aici asupra *rupturii*, pentru a înțelege cum se modelează, din interior, falia: „Un rizom poate fi rupt, distrus într-un punct oarecare, însă el se continuă, pe una sau alta dintre liniile sale, dar şi pe alte linii (...) Există ruptură în rizom ori de câte ori nişte linii de segmentaritate explodează într-o linie de fugă, dar linia de fugă face parte din rizom. Aceste linii trimit încontinuu unele la altele. Iată de ce niciodată nu putem stabili un dualism sau o dihotomie, fie şi sub forma rudimentară a lui „bun-rău". Operăm o ruptură, trasăm o linie de fugă, riscând însă întotdeauna să regăsim pe ea nişte organizări care restratifică întregul ansamblu, nişte formațiuni ce restituie puterea unui semnificant, nişte atribuiri ce reconstituie un subiect" [17, p. 15]. Fiecare formațiune în parte reprezintă un sistem complex, ce comunică cu alte sisteme, potențând ceea ce autorii numesc rețea de „mii de platouri". Rizomul devine astfel o metaforă a cunoaşterii dinamice, nonierarhice.

Cu relecturi din Martin Heidegger şi Friedrich Nietzsche, filozofia contemporană are meritul de a promova, alături de fizica cuantică, logica dinamică a contradictoriului,

BDD-A27862 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

pe care o explică prin faptul că „termenii ultimi şi iniţiali ai unui raport” [16, p. 398] nu vor putea fi atinşi niciodată. Jean-François Lyotard, Jean Baudriilard, Gianni Vattimo ş.a. vor valorifica instrumentarul poststructuralist şi fenomenologic, remarcându-se totuşi prin ceea ce am putea numi, *conştiinţa apartenenţei* [17, p. 24] la filozofia postmodernă. În spaţiul culturii, I. M. Lotman surprinde clivajul dintre modernitate şi postmodernitate, în baza atitudinii faţă de trecut. În opinia semioticianului de la Tartu, conţinutul real al istoriei este alcătuit din totalitatea momentelor aleatorii, imprevizibile, fiind nevoie de înlocuirea modelului hegelian, care este un model determinist, printr-un model în care imprevizibilul, responsabil de informaţia nouă, se transformă în previzibil şi invers. Acest model dinamic şi complex al procesului istoric este posibil datorită atitudinii faţă de timp: „Idealul sistemelor binare este lichidarea completă a tot ce a existat anterior, considerat ca iremediabil viciat. Sistemul ternar tinde să adapteze idealul la realitate, cel binar – să pună în practică un ideal irealizabil” [18, p. 217].

În literatură, calea este deschisă de Jorge Luis Borges, care propune în povestirea *Grădina potecilor ce se bifurcă* (1941) o quasiteorie a multiversului. Aşa cum susţine Maria-Ana Tupan [19], ideea borgesiană anticipează teoria universurilor multiple formulată de Hugh Everett în 1957. Autorul anunţă posibilitatea existenţei multiversului prin ideea timpului-labirint, a unui timp ce „se bifurcă la nesfârşit în viitoruri infinite”.

Spaţializarea timpului şi/sau temporalizarea spaţiului se vor regăsi, ulterior, într-o serie de lucrări ale *noilor romancieri francezi*: *Les Gommes* (1953), *Le Voyeur* (1955), *La Jalousie* (1957), *Dans le labyrinthe* (1959) de Alain Robbe-Grillet, *La Route des Flandres* (1960), *Le Palace* (1962) de Claude Simon, *Le Procès-verbal* (1963) de Le Clézio, *La Prise de Constantinople* (1965) de Jean Ricardou etc. Fie că subiectivizează obiectele, cum e cazul romanelor lui Alain Robbe-Grillet, fie că evocă iluzia referenţială, ca la Claude Simon, discursul romanesc se vrea un „discurs literar limită”, care „se caracterizează prin reacţie la sistemul de sens dominant, înscriindu-se prin urmare în clasa practicilor ce scapă de sub controlul cunoaşterii paradigmatice” [1, p. 24]. Analizând dimensiunea obiectivă a romanului *Les Gommes* de Alain Robbe-Grillet, Roland Barthes constată că intenţia autorului este de a crea un roman de suprafaţă, în care obiectul ar exista într-un „spaţiu înzestrat dinainte cu punctele sale de mutaţie” [20, p. 45]. Aceluiaşi Roland Barthes îi aparţine o inedită definiţie a scriiturii drept tensiune continuă dintre teorie şi practică, „dintre două mişcări: „*linia dreaptă* (supralicitarea, creşterea, insistenţa asupra unei idei, asupra unei poziţii, a unui gust sau a unei imagini) şi *zigzagul* (contrazicerea, reculul, contrarietatea, energia reactivă, negarea, întorsul unui dus, mişcarea lui Z, litera devianţei)” [21, p. 111]. În comparaţie cu discursul literar monologic, noul discurs este considerat drept unul *carnavalesc*, atenuând „gravitatea retorică unilaterală, tendinţa de raţionare, monovalenţa şi dogmatismul [22, p. 148]. Prin resursele ironiei, jocului, intertextului, se va readuce în literatură un soi de autenticitate pură, plasată la intersecţia dintre referenţialitate şi autoreferenţialitate.

Pentru a înţelege sensul şi logica schimbărilor din critica literară postmodernistă nu este suficient să abordăm doar *contextul epistemic* şi *tipul de literatură* pe care-l

BDD-A27862 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

interpretează, aşa cum menţionează Nina Ivanciu [1, p. 34], ci trebuie să luăm în calcul şi *legităţile interne* ale genului, ce coordonează orice fel de modificare a parametrilor discursului. Mutaţia produsă în câmpul criticii literare – de la monism la pluralism, de la caracterul exhaustiv şi unitar la cel parţial şi fragmentar, de la transcendenţă la imanenţă, de la idealism la pragmatism [7, p. 213] – este instrumentată de conceptele de *continuitate* şi *ruptură*. Ele îşi dovedesc eficienţa la formularea unor ipoteze referitoare la evoluţia literaturii, dar şi pentru a delimita zona conceptuală a paradigmelor literare, pentru a urmări distribuţia elementelor tradiţiei şi inovaţiei în discursul critic. Aplicate adecvat, ele asigură coerenţa cronologică a analizei faptelor şi unitatea discursului, evidenţiind nu doar mişcarea, ci şi înseşi resorturile dezvoltării criticii literare.

Referinţe bibliografice

1. Nina Ivanciu, *Epistemă şi receptare.* Bucureşti, Univers, 1988.

2. Werner Heisenberg, *Paşi peste graniţe.* Trad. I. Pârvu. Bucureşti, Editura Politică, 1977.

3. Thomas S. Kuhn, *Structura revoluţiilor ştiinţifice.* Trad. R. G. Bogdan. Bucureşti, Humanitas, 2008.

4. L. A. Zadeh, *Fuzzy sets*, în *Information and control.* 1965, Vol. 8 (3), iunie. http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S001999586590241X?via%3Dihub (consultat la 12.08.17).

5. Ted Nelson, *Complex information processing: a file structure for the complex, the changing and the indeterminate*, în *ACM '65 Proceedings of the 1965 20th national conference.* 1965. http://dl.acm.org/citation.cfm?id=806036 (consultat la 12.08.17).

6. Basarab Nicolescu, *Ştiinţa, sensul şi evoluţia.* Bucureşti, Cartea Românească, 2007.

7. Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc.* Ed. a 2-a, Bucureşti, Humanitas, 2010.

8. Jean-François Lyotard, *Condiţia postmodernă. Raport asupra cunoaşterii.* Trad. de C. Mihali. Bucureşti, Babel, 1993.

9. Mircea Martin, *Un decolonizator de spirite*, prefaţă la *Cuvintele şi lucrurile* de Michel Foucault. Trad. M. Vasilescu şi B. Ghiu. Bucureşti, RAO International Publishing Company, 2008.

10. Michel Foucault, *Arheologia cunoaşterii.* Trad. B. Ghiu. Bucureşti, Univers, 1999.

11. Michel Foucault, *Cuvintele şi lucrurile.* Trad. M. Vasilescu şi B. Ghiu. Bucureşti, RAO International Publishing Company, 2008.

12. Michel Foucault, *Nietzsche, la généalogie, l'histoire*. În: *Dits et ecrits (1954-1988).* Vol. II (1970-1975). Paris, Gallimard, 1994,

13. Michel Foucault, *À la recherche du présent perdu*. În: *Dits et ecrits (1954-1988).* Vol. I (1954-1969), Paris, Gallimard, 1994.

BDD-A27862 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)

14. Jacques Derrida, *Scriitură şi diferenţă.* Trad. B. Ghiu şi D.Ţepeneag, Bucureşti, Univers, 1998.

15. Gilles Deleuze, *Diferenţă şi repetiţie.* Trad. T. Saulea. Bucureşti, Babel, 1995.

16. Liliana Hamzea, *Rizom*. În: *Repertoar de termeni postmoderni*. Coord. A. Bodiu, C. Dobrescu. Braşov, Editura Universităţii Transilvania, 2009.

http://www.unitbv.ro/postmodernism/r.html#RIZOM (consultat la 12.08.17).

17. Gilles Deleuze, Félix Guattari, *Mii de platouri.* Trad. B. Ghiu. Bucureşti, Art, 2013.

18. Stéphane Lupasco, *Logica dinamică a contradictoriului.* Trad. V. Sporici. Bucureşti, Editura Politică, 1982.

19. Breon Mitchell, *Samuel Beckett şi controversa postmodernismului.* În: *Caiete critice.* 1986, 1-2.

20. I. M. Lotman, *Cultură şi explozie.* Trad. Gh. Ghețu şi J. Bandol. Piteşti, Paralela 45, 2004.

21. Maria-Ana Tupan, Marin Cilea, *Teoria şi practica literaturii la început de mileniu. Eseu de epistemologie literară.* Bucureşti, Contemporanul, 2010.

22. Roland Barthes, *Literatura obiectivă.* În: *Eseuri critice.* Trad. I. Vasiliu, Chişinău, Cartier, 2006.

23. Roland Barthes, *Roland Barthes despre Roland Barthes*. În: *Plăcerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes. Lecţia.* Trad. S. Danailă. Chişinău, Cartier, 2006.

24. Mihail Bahtin, *Problemele poeticii lui Dostoevski.* Trad. de S. Recevschi. Bucureşti, Univers, 1970.

BDD-A27862 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:15 UTC)